

Oponentův posudek diplomové práce

Pavel FABINI, *Spolupráce Národní strany s mladočechy v letech 1891-1907*, Praha 2012, 96 s.

Diplomová práce Pavla Fabiniho je pozoruhodná hned z několika důvodů. Předně se jedná o jeden z mála pokusů o zachycení vývoje Národní strany (staročechů), a to navíc v období, kterému se snad nikdy nikdo z historiků nevěnoval. Dále je pozoruhodná šíří zpracovaného a využitého archivního a novinového materiálu, díky kterému bylo možno obraz vývoje této strany pojmut skutečně plasticky. V neposlední řadě je Fabiniho práce zajímavá i metodicky.

Pavel Fabini si z více jak půlstoletých dějin Národní strany zvolil za téma své diplomové práce období, které začíná její spektakulární volební porážkou v roce 1891 a končí zavedením všeobecného, rovného a přímého volebního práva v českých zemích (1907), které učinilo symbolickou tečku za érou klasických honoračních stran. Toto období P. Fabini představuje jako sérii pokusů - dlužno říci že víceméně marných - reorganizovat Národní stranu a vrátit ji zpět do plnohodnotného politického, tj. především parlamentního života. V popředí Fabiniho zájmu nestojí ovšem (pouze) politický vývoj strany a zaujímání jejích postojů ke konkrétním dobovým problémům. P. Fabini se naopak koncentruje zejména na organizační vývoj staročeské strany, kdy se tato strana svoji organizační strukturu, typickou pro honorační strany 60. až 80. let 19. století, snaží přiblížit vznikajícím masovým politickým stranám. Autor k uchopení této dynamické stránky dějin Národní strany použil analýzu její organizace, a to nikoliv jen dle "literary stanov", nýbrž především na základě korespondence vedení strany s místními důvěrníky strany. Díky tomuto postupu se P. Fabinimu podařilo

ukázat příčiny ztráty politického vlivu a významu Národní strany; jeho práce tak není o tom, jak strana měla fungovat či jaká měla být, nýbrž o tom, jak skutečně (ne)fungovala. Takovýto pohled je v české historiografii i politologii zabývající se historickou problematikou dosud ojedinělý.

Důležitým výsledkem výzkumu P. Fabiniho je analýza a zhodnocení výchozí situace Národní strany cca v letech 1889/1891 a zmapování jejích mocenských pozic, z nichž některé bez většího otřesu přežily volební fiasko v říšských volbách 1891 (mám tím na mysli zejména přetrvávající staročeské pozice v komunální a okresní samosprávě, tisku, nepolitických národních institucích, na universitě apod.). Neméně důležité je zhodnocení soudržnosti přežívajících měšťanských elit, které se postupující demokratizaci politického systému snaží čelit společným postupem a odrážejí tak ve svém chování určitou *solidaritu ohrožených*. Práce P. Fabiniho v tomto ohledu ukazuje nejen možnosti uchování určitého politického a společenského vlivu tradičních honorací, nýbrž i překvapivou a téměř dvě desítky let od uvedené volební porážky trvající politickou vitalitu Národní strany.

Na práci Pavla Fabiniho vysoce oceňuji nejen jeho zdařilý pokus o zachycení teoreticko-metodologických východisek politické vědy při výzkumu vývoje politických stran (Duverger, Stein, Lipset, Lepsius aj.), ale zejména jeho snahu aplikovat tyto teorie na českou materii, navíc historicky již poměrně vzdálenou. Fabiniho práce je zajímavým a úspěšným příkladem interdisciplinárního přístupu, kdy prolнул metody a postupy historiografie s těmi politologickými. Neméně pak oceňuji, že je schopen vlastního konceptuálního myšlení, že je schopen formulovat relevantní badatelské otázky a hypotézy a především na ně dávat následně fundované a promyšlené odpovědi. Dělá to v míře, která je u diplomových prací - přinejmenším z historie - spíše ojedinělá.

Kriticky bych se na tomto místě chtěl vyjádřit po věcné stránce jen k několika drobnostem. Předně bych doporučoval

uváženěji pracovat s adjektivy "konservativní" (v případě staročechů) a "radikální" (mladočeši) jako typickými charakteristikami: radikální státoprávníci byli např. staročeši, stejně tak jako že tato strana byla převážně národně liberální a nikoliv konservativní (např. s. 19). Za správné nepovažují ani limitování všennárodního principu pouze na staročeskou snahu integrovat do národa šlechtu či (vysoký) klérus, neboť staročeši usilovali i o podchycení dělnictva (např. ovládli skrze F. Chleborada spolek *Oul*) - s. 23. Za nesprávný považují i výklad na téže stránce o integraci katolíků do NS až v 70. letech 19. století. Předně vlasteneckou úlohu kněží staročeši uznávali od samého počátku své existence, řada duchovních byla staročeskými poslanci již v 60. letech či se jinak politicky angažovala v jejich táboře (Štulc, Vinařický, Krejčí, Jirsík aj.) Dále zdůrazňování husitství a jeho významu pro českou identitu nebylo nikdy ve staročeském programu důležitým prvkem. Duchovní pak v roce 1873 "nepřistupovali" k politickému spolku Český klub, ale "vstupovali" do něj jako mnozí jiní, neboť právě v této době vznikl. Duchovní v něm ale nikdy nehráli výraznější roli (s. 23). Dále nesouhlasím s tím, že by Domácí rada ČK byla organizačním centrem Národní strany. Domácí rada byla samozřejmě důležitým orgánem spolku, ale na stranu přímý institucionální vliv neměla - na druhou stranu velký "byrokratický" vliv na stranu měl tajemník tohoto klubu, který byl vlastně ve skutečnosti prvním byrokratickým funkcionářem strany placeným ovšem z prostředků spolku (s. 30). Současně ale uznávám, že koncem 80. let na půdě ČK vznikala organizační nová ohniska strany - akční/agitační komitét (Bráf) - který byl zárodkem pozdějšího výkonného výboru.

Určité deficity pak shledávám v heuristice, resp. ve shromáždění literatury. Práci by nepochybně prospěla lepší orientace v zahraniční literatuře týkající se vývoje stranictví ve střední Evropě 19. století (mám na mysli např. práce G. A. Rittera, T. Nipperdaye, R. Kriechbaumera či A. Gawatze), leccos

by se dalo doplnit i k výběru literatury ryze české. Zde bych chtěl autora upozornit zejména na dílo A. Srba *Politické dějiny...* z přelomu 19. a 20. století, které P. Fabini nahradil jeho zestručněným populárním výtahem z doby první republiky. Stranou by zajisté neměly zůstat ani některé další práce P. Cibulky či M. Liškové (o Českém klubu), Z. Bezecného, P. Marka aj. o A. Štastném a mnohé další.

Závěrem bych ovšem autorovi chtěl vytknout nepříliš velkou starost o jazykovou stránku jeho práce. Patrné jsou nejen četné překlepy (včetně záměn v příjmeních Haidler/Heidler), ale především zmatek v interpunkci a v užívání velkých písmen. To všechno jsou zbytečné vady na kráse jinak velmi přínosné a pozoruhodné práce.

Práci P. Fabiniho doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm výborně.

Dr. Luboš Velek
m.p.